

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2022-07-04 Nr. 4D-2021/1-1505

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2021 m. gruodžio 16 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjų departamentas, KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), pateikiant galimai netinkamą atsakymą į Pareiškėjo kreipimuisi, susijusius su vaistinių preparatų, maisto papildų ir medicinos priemonių įsigijimu (toliau vadinama ir – Skundas). 2022 m. sausio 17 d. buvo gautas Skundo papildymo raštas.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma: „Skundą teikiu dėl Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos sistemingo ilgalaikio neteisėto neveikimo ir biurokratizmo, nesudarant įkalinime laikomiems asmenims galimybės įgyvendinti teisę už asmenines lėšas įsigyti vaistinių preparatų, vitaminų ir gydytojo rekomenduotų medicinos priemonių. Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei ir Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai dėl minimos problemos jau buvau teikęs 2021 m. lapkričio 21 d. datuotus skundus (egzemplioriai pridėti). Teisingumo ministerija skundą persiuntė nagrinėti Kalėjų departamentui. Seimo kontrolierius keliamos problemos akivaizdoje nusprendė tarpininkauti (2021 m. spalio 5 d. raštas Nr. 4D-2021/1-1214/3D-2307). Kalėjų departamentas, išnagrinėjęs paminėtus jam persiųstus skundus, man pateikė 2021 m. lapkričio 5 d. raštą Nr. 2S-3901, kuriame, panašu, pateiktas galimai klaidingas teisės aktų interpretavimas ir aiškiai klaidinanti rekomendacija (reng. past. nurodant, kad vaistinius preparatus, maisto papildus (vitaminus) ir gydytojo rekomenduotas medicinos priemones galima įsigyti tik pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje)“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2021 m. gruodžio 21 d. raštu Nr. 4D-2021/1-1505/3D-2887 kreipėsi į Kalėjų departamentą prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2022 m. sausio 25 d. Seimo kontrolierė gavo KD 2022 m. sausio 25 d. raštą Nr. 1S-280. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. 2021 m. spalio 1 d. ir 2021 m. spalio 6 d. Kalėjimų departamente buvo gautas atitinkamai Teisingumo ministerijos bei tuometinio Seimo kontrolieriaus persiūstas Pareiškėjo 2021 m. rugsėjo 21 d. skundas dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN-AK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesudarant sąlygų už asmenines lėšas įsigyti vaistinių preparatų, vitaminų ir gydytojo rekomenduotų medicinos priemonių;

4.2. Į Pareiškėjo 2021 m. rugsėjo 21 d. skundą buvo atsakyta Kalėjimų departamento 2021 m. lapkričio 5 d. raštu Nr. 2S-3901, kuriame rašoma:

„Paaiškiname, kad kaip ir savo skunde minite, Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių (reng. past. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25) 20.5.15 p. leidžiama įsigyti ir turėti „Vaistinių preparatų, kuriais Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos viršininko nustatyta tvarka leidžiama prekiauti vaistinių preparatų mažmeninės prekybos įmonėms, vitaminų (gamintojų pakuotėmis, ne daugiau kaip 30 tablečių arba kapsulių), gydytojo rekomenduotų medicinos priemonių (nuteistiesiems, gavusiems rašytinį pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) direktoriaus leidimą įsigyti ir turėti medicinos priemonių). Tai reiškia, kad visas įvardintas priemonės nuteistieji gali įsigyti įstaigos teritorijoje prekyba užsiimančioje parduotuvėje, bet tik ta apimtimi, kuri nurodyta teisės akte – pvz. vaistinius preparatus įvardintus Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos viršininko nustatytoje tvarkoje, pagal patvirtintą, leidžiamų prekiauti vaistinių preparatų mažmeninės prekybos įmonėms sąrašą. Pataisos įstaigos pačios jokios prekybos vaistiniais preparatais vitaminais, medicinos priemonėmis nevykdo. [...]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio nuostatomis, šis Kalėjimų departamento sprendimas per dvidešimt dienų nuo jo gavimo gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.“

Tyrimui reikšmingi Lietuvos Respublikos teisės aktai

5. Bausmių vykdymo kodekso (BVK):

- *92 straipsnis „Nuteistųjų teisė pataisos įstaigoje turėti asmeninių daiktų“* – „1. Nuteistieji turi teisę turėti šiuos asmeninius daiktus: 1) lengvajai grupei priskirti nuteistieji, taip pat atviroje kolonijoje ir pusiaukelės namuose bausmę atliekantys nuteistieji – maisto produktus, laikraščius, žurnalus, knygas, drabužius, avalynę, patalynę (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), laikrodžius, pagamintus ne iš brangiųjų metalų, higienos ir kanceliarijos reikmenis, elektros prietaisus ir kitus daiktus; 2) paprastajai grupei priskirti nuteistieji – maisto produktus (išskyrus maisto produktus, kuriuos prieš vartojimą būtina termiškai apdoroti), laikraščius, žurnalus, knygas, drabužius, avalynę, patalynę (išskyrus antklodę, čiužinį ir pagalvę), laikrodžius, pagamintus ne iš brangiųjų metalų, barzdaskutę, higienos ir kanceliarijos reikmenis ir kitus daiktus; 3) drausmės grupei priskirti nuteistieji – šviežius vaisius ir daržoves, drabužius, avalynę, higienos ir kanceliarijos reikmenis. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms grupėms priskirtiems nuteistiesiems leidžiamų turėti asmeninių daiktų sąrašai nustatomi Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse. [...]. 3. Asmeninius daiktus nuteistieji įsigyja įgyvendindami šio Kodekso 93, 95 ir 97 straipsniuose nustatytas teises“;

- *97 straipsnis „Nuteistųjų teisė nusipirkti asmeninių daiktų“* – „1. Šio Kodekso 92 straipsnyje nurodytus asmeninius daiktus nuteistieji turi teisę nusipirkti. 2. Atviroje kolonijoje ir pusiaukelės namuose bausmę atliekantys nuteistieji asmeninius daiktus perkasi savarankiškai. Kitų nuteistųjų apsipirkimą organizuoja pataisos įstaiga“;

- *183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“* – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2.

Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos.“

6. Viešojo administravimo įstatymo (teisės akto redakcija, galiojusi nuo 2021 m. liepos 1 d. iki 2022 m. sausio 29 d.):

- 3 *straipsnis* „*Viešojo administravimo principai*“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs“;

- 10 *straipsnis* „*Administracinių sprendimų priėmimas*“ – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos.“

7. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25 (Taisyklės):

- 20 *punktas* – „nuteistiesiems leidžiama įsigyti ir turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje): [...]; 20.5.15. vaistinių preparatų, kuriais Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos viršininko nustatyta tvarka leidžiama prekiauti vaistinių preparatų mažmeninės prekybos įmonėms, vitaminų (gamintojų pakuotėmis, ne daugiau kaip 30 tablečių arba kapsulių), gydytojo rekomenduotų medicinos priemonių (nuteistiesiems, gavusiems rašytinį pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) direktoriaus leidimą įsigyti ir turėti medicinos priemonių)“;

- 36 *punktas* – „Paprastai nuteistieji pataisos įstaigos parduotuvėje apsiperka patys. Nuteistųjų (suimtųjų), kurie laikomi užrakinti gyvenamosiose patalpose (kamerose), apsipirkimą organizuoja pataisos įstaiga (tardymo izoliatorius). Jiems suteikiama galimybė įsigyti prekių, nevedant jų į pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) parduotuvę, o jų įsigytos prekės ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo jų įsigijimo įteikiamos nuteistajam (suimtajam).“

Tyrimo išvados

8. Skunde rašoma, kad KD galimai netinkamai išnagrinėjo Pareiškėjo 2021 m. rugsėjo 21 d. skundą ir pateikė teisės aktų reikalavimų neatitinkantį 2021 m. lapkričio 5 d. atsakymą Nr. 2S-3901.

9. Viešojo administravimo subjektas yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų, tarp jų, ir nuostatų, susijusių su prašymų / skundų nagrinėjimu iš esmės.

Viešojo administravimo subjektas (nagrinėjamu atveju – Kalėjų departamentas), pagal jam suteiktus įgaliojimus galintis spręsti asmens prašyme / skunde nurodytas problemas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, išsamumo ir objektyvumo principų, kurie reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai,

nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. Atsakymą į gautą prašymą / skundą jis turi pateikti per dvidešimt darbo dienų nuo prašymo / skundo gavimo institucijoje dienos.

10. Tyrimo metu nustatyta, kad Kalėjų departamente 2021 m. spalio mėnesio 1 ir 6 dienomis buvo gautas Pareiškėjo 2021 m. rugsėjo 21 d. skundas dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesudarant sąlygų už asmenines lėšas įsigyti vaistinių preparatų, vitaminų ir gydytojo rekomenduotų medicinos priemonių; į šį Pareiškėjo skundą buvo per teisės aktuose nustatytą terminą, aiškiai ir išsamiai atsakyta KD 2021 m. lapkričio 5 d. raštu, t. y., paaiškinta, kad pagal šiuo metu galiojančias Taisyklių nuostatas jis pageidaujamus vaistinius preparatus, maisto papildus ir medicinos priemones, paisant teisės aktuose įtvirtintų ribojimų, už asmenines lėšas gali įsigyti pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje, nurodyta šio rašto apskundimo tvarka.

Duomenų, kad Pareiškėjas būtų kreipęsis į Kalėjų departamento pareigūnus dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai užkertant jam kelią už asmenines lėšas įsigyti gydytojų rekomenduotų konkrečių vaistinių preparatų, maisto papildų ar medicinos priemonių, ir jie būtų nesiėmę spręsti Pareiškėjui iškilusios problemos, gauta nebuvo.

Šios aplinkybės leidžia teigti, kad nagrinėjamu atveju Kalėjų departamento pareigūnai pateikė tuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą atitinkantį 2021 m. lapkričio 5 d. atsakymą, todėl Skundas dėl KD pareigūnų veiksmų pateikiant netinkamą 2021 m. lapkričio 5 d. atsakymą Nr. 2S-3901, atmestinas.

11. Kartu pažymėtina, kad Seimo kontrolierė, savo iniciatyva atlikusi tyrimą dėl laisvės atėmimo vietų pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesudarant suimtiesiems / nuteistiesiems tinkamų sąlygų įsigyti maisto papildų, 2022 m. birželio 6 d. pažymoje Nr. 4D-2021/1-1244 konstatavo, kad šiuo metu pataisos įstaigose yra taikoma nevienoda suimtųjų / nuteistųjų maisto papildų įsigijimo už asmenines lėšas praktika, kuri sudaro sąlygas pažeisti asmenų lygybės principą ir prielaidas nepagrįstai riboti suimtųjų / nuteistųjų teisę į sveikatos priežiūros prieinamumą. Pirmiau nurodytoje pažymoje Teisingumo ministerijai ir Kalėjų departamento direktoriui rekomenduota inicijuoti teisės aktų pakeitimus, sudarant suimtiesiems / nuteistiesiems visose laisvės atėmimo vietose vienodas galimybes už asmenines lėšas įsigyti pageidaujama maisto papildų, t. y., sudarant sąlygas suimtiesiems / nuteistiesiems gydytojų rekomenduotus maisto papildus už asmenines lėšas įsigyti pataisos įstaigoje veikiančioje parduotuvėje ir per Laisvės atėmimo vietų ligoninę. Seimo kontrolierės nuomone, įgyvendinus pirmiau nurodytą rekomendaciją, bus išspręstos Pareiškėjui ir kitiems suimtiesiems / nuteistiesiems kylančios problemos dėl vaistinių preparatų, maisto papildų ir medicinos priemonių įsigijimo už asmenines lėšas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl KD pareigūnų veiksmų (neveikimo), pateikiant galimai netinkamą atsakymą į Pareiškėjo kreipimuisi, susijusius su vaistinių preparatų, maisto papildų ir medicinos priemonių įsigijimu, atmesti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė